

אורות השבוע

כ"ח כסלו תשס"ה

מקץ-חנוכה

גליון תורני
היוצא לאור ע"י
כולל זכרון שניאור

אור הלכה

בענין גדר חיוב נשים בנר חנוכה

הרב ברוך ויינברג

דמחוייבים למסור נפשם עליו, משא"כ בהנשים הגזירה היתה שתבעל לטפסר תחילה ובוה אינם מחוייבין למסור נפשן דהוי רק קרקע עולם (כדמבואר בכתובות דף ג:) ולכן הנצחון והצלה והנס לא היו בהנשים כמו שהיו בהאנשים, ולכן אע"פ דקבלנו במצוה זה לקיימו מהדרין מן המהדרין שכל אור"א ידליק, מ"מ זהו דווקא בהאנשים שהתשועה היה כ"כ גדול, משא"כ לגבי הנשים אע"פ דעצם החיוב של נר א' בבית יש בהן, מ"מ המהדרין מן המהדרין לא קיבלו על עצמן, עכת"ד של העולת שמואל סימן ק"ה.

עיין באשל אברהם (בוטשאטש) דמתרץ במילי דסוד של אגדתא, על פי מה שכתב הוזה"ק "באתר דאית דכר לא סליק שמא דנוקבא", ובבחינת לשון מהדרין יש שייכות לבחינת הדרת פנים זקן, ולא שייך כן רק בזכרים, ע"ש היטב ודו"ק.

בספר נטעי גבריאל פרק ז' להלכות חנוכה אות ב', מביא מספר ציונים לתורה להרב יוסף ענגיל סי' ל"ט, דהטעם למה נשים פטורות ממעשד"ג הוא משום שהן משועבדות לבעליהן לפיכך פטרתה התורה, וא"ת זה מספיק רק לנשואות מה יאמר לפנויות? צ"ל דעיקר בריאת ומטרת האשה היא להיות עם בעלה, ואשה בתולה כל זמן שלא נישאה אינה עיקר יצירתה לכן לא חייבת התורה במצות שאינה מחוייבות בזמן שהם בתכלית יצירתן וכו', וה"ה בג"ח כיון דבזמן שהן בתכלית יצירתן יהיו פטורים (מטעם האליהו רבה דאשתו כגופו) לכן אינה צריכה להדליק גם לפני כן דלא חייבו אותה חכמים רק מה שהיא מחוייבות בזמן שהיא עם בעלה שהוא עיקר מטרת בריאתה וכו', עכת"ד. ולכאורה צריך לבאר דבריו דזהו דווקא לענין המהדרין מן המהדרין דאינה מעיקר החיוב, אבל לגבי עיקר החיוב הן מחוייבין אפילו אחר נישואין, וכגון שבעלה במדינת הים ואינו מדליק עבורה, ולכן זה שכתב הרמב"ם והשו"ע דאשה חייב בנר חנוכה זהו לענין עיקר החיוב, אבל לענין ההידור הן פטורין. (וע"ע בהליכות שלמה דכ' דכיון דכל בתולה עומדת להנשא ואינה עתידה לנהוג בהידור זה כל ימיה, לא חיישינן לנהוג כן בשנים הפנויות שעד הנישואין עכ"ל, ואפשר דכוונתו כנ"ל, וצ"ע).

וסיכום הדברים הוא, דיש כמה טעמים למה שלא נהגו נשים להדליק, יש מהם רק פטורים ויש מהם להיפך, דעדיף יותר שלא להדליק. וכל אחד יתפוס כמנהגו, ונהרא נהרא פשטיה. ויה"ר שיודלקו הנרות בבית שלישי במהרה בימינו.

במס' שבת (כג.) שנינו "אשה ודאי מדליקה, דא"ר יהושע בן לוי נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס". ובשו"ע אור"ח סי' תרע"ה ס"ג איתא, "אשה מדלקת נ"ח שאף היא חייבת בה", עכ"ל. וצ"ע אמאי המנהג ברוב מקומות שאין הנשים מדלקות נ"ח. ועיין במחצית השקל שם שמביא מתשובת שער אפרים (סי' מ"ב) וז"ל, לדידן דנוהגים שכ"א מבני בית מדליק משום מהדרין מן המהדרין כמו"ש רמ"א סי' תרע"א, א"כ למה אין אשה מדלקת, ובספר אליהו רבה סי' תרע"א תירץ דאשתו כגופו דמי, וכ"מ בתשובת מהרש"ל וכו' עכ"ל. אבל לכאורה תירץ זה אינה מספיק לנשים פנויות?

והרבה מהאחרונים חיפשו למצוא מקור לזה שאין הפנויות מדלקות.

החתם סופר בחידושו למס' שבת דף כ"א כתב, דמתחילה כשתקנו נר איש וביתו, תקנו להדליק על פתח ביתו מבחוץ, ומאחר דאין כבודה שבת ישראל ילך לחוץ ברשות הרבים לעתותי ערב ולהדליק בין האנשים, אין מן החסידות שתחמיר על עצמה בזה ותביא עצמה לידי חשדא, והשתא אע"ג שכולם מדליקין בפנים, מ"מ מנהג הראשון לא זו ממקומו, עכת"ד של הח"ס. (וע"ע בשו"ת התעוררות תשובה ח"א סי' ל"ה ובשו"ת שלמת חיים סי' רנ"ט).

בספר משמרת שלום כתב, שמאחר שאימותיהן אין מדלקות מטעם דאשתו כגופו כהנ"ל, אין דרך ארץ שבנותיהן תדלקנה. ולפי זה נמצא דאם מאיזה סיבה שיהיה האם מדלקת, וכגון אלמנה או בעלה למרחוק, הבנות שבבית ידליקו נ"ח.

המ"ב בסי' תרע"ה סק"ט בנוגע למש"כ השו"ע דאשה מדלקת כתב וז"ל, "ועיין בעולת שמואל וכו' דלדידן שמדליקין כל א' בפני עצמו מ"מ אשה אינה צריכה להדליק דהוויין רק טפילות לאנשים עכ"ל. וצ"ב מה כוונתו בזה דהם "טפילות לאנשים"? והביאור, עי' בתשובת העולת שמואל גופא, הוא, דאע"פ דאמר ריב"ל שאף הן היו באותו הנס, אין זה עיקר חלק בהנס, אלא שהן נטפלים בהנס, (עיין תוס' מס' מגילה דף ד) והטעם הוא דבנס חנוכה הגזירה היו שנוי מאנשים לנשים, דבאנשים היה הגזירה "כתבו לכם על קרן הצבי אין לכם חלק באלקי ישראל", (כן הלשון בעולת שמואל, ואולי צריך לומר "קרן השור"), וזהו ענין שמד

הרב ויינברג מבוגרי הכולל, והוא מגיד שיעור בישיבת ביהמ"ד לתורה.

”כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל וכו”

הרב אפרים טווערסקי
רב דביהכ”נ תפארת ישראל

איתא בחז”ל (מובא בספרים ועי’ מגילת אנטיוכס), שהיונים רצו בעיקר לבטל מישראל ג’ מצות והם: שבת, חודש ומילה. וצריכים להבין למה רצו לבטל דוקא ג’ מצות אלו? עוד איתא (ב”ר פ”ב, ד) עה”פ (בראשית א’) ”והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום וגו’”, ”וחשך” זו יון שהחשיכה עיניהן של ישראל בגזירותי. וצ”ל למה דוקא ע”י גזירותי של יון החשיכה עיניהן של ישראל? ואפשר לומר עפ”י המבואר בספרים (בשם ספר יצירה) שכל הבחינות מתחלקים לג’ ענפים שהם ”עולם, שנה (זמן), נפש (אדם)”. למשל בחינת ”קדושה”, ישנו ב”עולם”, דהיינו המקום הכי קדוש בעולם הוא קודש הקדשים, וישנו ב”שנה” דהזמן הכי קדוש הוא יום הכיפורים, וישנו ב”נפש” דהאדם הכי קדוש הוא הכהן גדול. וכשמתאחדים כל ענפי הקדושה דהיינו כשנכנס האדם הכי קדוש למקום הכי קדוש בזמן הכי קדוש אז הקדושה היא בתוקפה, ”וחוט המשולש לא במהרה ינתק”. ונראה דה”ה נמי בבחי’ ה”התחזקות” בזמן החשכות ובימי הירידה, נתן השי”ת לכלל ישראל ולכל י-הודי בפרט, ג’ מצות המתחלקים ל”עולם שנה נפש” שבהם נוכל להתחזק גם בזמנים החשוכים ביותר, והג’ מצות הם, שבת חודש ומילה, שבת ב”שנה”, וענין חידוש הלבנה שהוא חודש, ב”עולם”, ומילה ב”נפש” כאשר אבאר. והוא בהעיר עוד, שלא מצינו שקיימו בני ישראל במצרים כי אם ג’ מצות אלו (מלבד מצות קרבן פסח שיציאת מצרים הי הזמן גרמא לכך) שבת, כדאיתא (שמ”ר א, כ”ח) ”וירא בסבלותם ראה שאין להם מנוחה וכו’ הלך משה ותיקן להם את יום השבת לנוח”, חודש, כדכ’ (שמות י”ב א’) ”ויאמר ה’ אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר החדש הזה לכם ראש חדשים וגו’, ומילה, כדאיתא ברש”י עה”פ (שם ו’) ”והי לכם למשמרת וגו’” שדרשו חז”ל שמלו באותו הלילה מדכ’ (יחזקא ט”ז) ”מתבוססת בדמיון”. וצריכים להבין דהלא דבר הוא שדוקא ג’ מצות אלו קיימו במצרים, ודוקא ג’ מצות אלו רצו היונים לבטל מהם! והביאור בזה הוא כאמור, שבג’ מצות האלו יכולים כלל ישראל בכלל וכאו”א מישראל בפרט, למצוא חיזוק ותקוה אפי’ בזמנים החשוכים והירודים ביותר, וע”כ במצרים שהיו מוטבעים במ”ט שערי

טומאה הי’ מן ההכרח שיעסקו במצות האלו דוקא כדי שיתחזקו ולא יתיאשו ח”ו, ומהאי טעמא רצו היונים לבטל מהם ג’ מצות אלו מפני שרצו שיאבדו כל תקוה ויאמרו נואש, ועי”ז יאבדו ח”ו לתוך החשך, וע”כ אמרו במדרש הנ”ל ”וחשך זו יון שהחשיכה עיניהן של ישראל בגזירותי”.

והשתא נבאר איך מוצאים אנו חיזוק ותקוה בקיום מצות אלו, דהנה במצות קידוש החודש מבואר בס’ כרם שלמה (להגה”ק מבאבוב זי”ע) דהטעם שישראל מונין ללבנה הוא, דנודע דמאמצע החדש והלאה הלבנה מתמעטת והולכת עד שמסתלק האור ממנה לגמרי ונעשית חשך, ותיכף אח”כ כשהחודש מתחדש שוב חוזרת הלבנה להאיר, ובכל יום אורה מוסיף והולך, והוא אות והוראה לבני ישראל שאף בהגיעם ח”ו לדיוטא התחתונה, עכ”ז אם ירצו לעשות תשובה ויפתחו פתח כפתחו של מחט, יפתח להם הקב”ה פתח כפתחו של אולם ויקבלם באהבה ובשמחה, ומטעם זה מונים ישראל ללבנה כי אות וסימן הוא להם שהם עתידים להתחדש כמותה בקרבתם לפני ה’.

ובמצות מילה מצינו הא דאיתא בגמ’ (מנחות מ”ג ע”ב) ”בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה וכיון שנזכר במילה נתיישרה דעתו”. ומזה נוכל ללמוד שאפי’ כשי-הודי מוצא א”ע ערום מן המצות יכול לחזק א”ע בזה לבד שהוא מהול ונושא ע”ע גושפנקא דמלכא. ובמצות שבת ידוע מאמחז”ל (שבת קי”ח ע”ב) ”כל המשמר שבת כהלכתו אפי’ עע”ז כדור אנוש מוחלין לו” הרי דבג’ מצות האלו יכול למצוא חיזוק ותקוה אפי’ י-הודי הנמצא בשפל המדרגה וכאמור.

ואפשר לומר שבשביל שרצו היונים לאבד ממנו תקוותינו ב”עולם שנה נפש” כנ”ל, כנגד זה תקנו חז”ל שנדליק נרות חנוכה דוקא באופן שיאיר ב”עולם שנה נפש” החשוך ביותר, דהיינו למטה מעשרה טפחים ב”עולם”, משתשקע החמה ב”שנה”, ואפי’ עני המתפרנס מן הצדקה ב”נפש”. יה”ר שנוכל להתחזק ע”י הארת נרות חנוכה לתוך חשכת הגלות הזו, ונזכה בקרוב שיאיר לנו השי”ת באורו של משיח במהרה בימינו אמן.

